

Cuptor

de G. Bacovia

– comentariu –

Sunt câțiva morți în oraș, iubito, Chiar pentru asta am venit să-ți spun; Pe catafalca, de căldură-n oraș, – Încet, cadavrele se descompun.	Cei vii se mișcă și ei descompuși Cu lutul de căldură asudat; E miros de cadavre, iubito, Și azi, chiar sânul tău e mai lăsat.

Toarnă pe covoare parfumuri tari,
Adu roze pe tine să le pun;
Sunt câțiva morți în oraș, iubito,
Și-ncet cadavrele se descompun...

Creația poetică a lui G. Bacovia catalizează, într-o expresie artistică profund personală, întreaga experiență a simbolismului, așa cum s-a manifestat el în literatura noastră, și depășește, în unele privințe granițele acestui curent. Pentru G. Bacovia poezia înseamnă trăire dramatică, confundare cu arta însăși, până la sentimentul impasului expresiei estetice. Acest impas este sugerat de caracterul sincopat al unora dintre versurile sale, expresie a efortului tragic de a articula un cântec, definit drept “bacovianism”, și nu a epuizării talentului. Sugerând, în întregul ei, o atmosferă deprimantă, lirica lui G. Bacovia dă glas, în același timp, unui acut sentiment al existenței tragice, fapt pentru care poetul este considerat și precursor al expresionismului în literatura noastră.

Totuși influențele lui au fost indubitabil simboliste: Baudelaire și Alan Edgar Poe. Se observă în poeziile sale caracteristici ale creațiilor franțu-zești, ale lui Laforgue, Verlaine sau a olandezului Verhaeren. Bacovia a împrumutat de la “poetii blestemați” atmosfera deprimantă, ostilă în care creatorul rămâne singur cu trăirile sale.

Originalitatea lui Bacovia constă în priceperea genială cu care reușește să transmită gândurile și emoțiile sale prin versuri simple la prima vedere, dar care sunt îndelung gândite. Simbolul, instrumentul de lucru al simoliștilor, este exploatat la maximum de poet, la fel ca lait – motivul, refrenul sau repetiția. Majoritatea poeziilor bacoviene încep și se termină simetric. Însă, poate cel mai important procedeu folosit de poet, este sinestezia. Capacitatea de a stimula mai multe simțuri deodată cu un singur simbol – metaforă este înnăscută la cel care adolescent fiind scria deja poezii.

Un alt element original al operei bacoviene este cromatica. Poetul nu folosește multe culori, dar cele câteva pe care le folosește exprimă fiecare câte ceva precis. În decorurile zugrăvite de artist – asemeni pictorilor impresionisti – nu găsim nuanțe, ci doar culori puternice, pastelate, care lovesc retina și scoarța cerebrală a cititorului cu o forță de expresie extraordinară. Dintre aceste câteva culori menționăm roșul, care reprezintă sânge, viață. Galbenul este al deznădejdiei, al tristeții iremediabile. Verdele, alături de violet, exprimă monotonie, iar rozul și albastrul traduc starea de nevroză. Cele două extremități ale spectrului înseamnă vid – albul și moarte – negrul. Între ele există cenușiul șters al plumbului, care nu este altceva decât cenușiul existenței efemere și lipsită de rost a omului în această lume.

Aceleași decoruri emoționale pot fi pictate și cu ajutorul sunetelor. Instrumentele muzicale au o mare importanță la Bacovia, ca și tot fundalul sonor, de altfel. Fanfara și armonica sunt cele care exprimă monotonia, plictisul. Nevroza este cântată de violin sau flaut, instrumente care dau naștere unor sunete stridente. Starea de melancolie se aude în notele viorii sau ale clavierului.

Activitatea literară a lui G. Bacovia se întinde pe o perioadă de aproape jumătate de secol. Debutul literar este făcut la cincisprezece ani, iar de atunci de sub penița lui au ieșit multe volume dintre care “Plumb”, “Scânței galbene”, “Stanțe burgheze”, “Comedii în fond” sunt cele mai importante.

Poezia “Cuptor” face parte din volumul de început “Plumb”. A fost publicată prima oară la 12 februarie 1906 în revista “Românul literar” cu titlul “Iulie”.

După cum spunea N. Davidescu această poezie este o imagine a verii caniculare. Nu mai este, însă nici vara holdelor bogate, nici aceea a uriașelor nopți cu lună, nu e vara toridă a lui iulie, ci o vară lăuntrică, ucigătoare prin căldură și parcă totuși prin aceasta și creatoare, ca hoiturile dătătoare de viață pentru viermi, de greoaie valori sufletesti. Totul în această poezie, care nu mai împrumută, ca mijloc de exprimare, elementele concrete și disparate ale celei mai cotidiene observații, este de fapt pură abstracție, imagine, creație statuară a unei intense vieți cerebrale.

Imaginile întâlnite în această poezie sunt multiple. Cea predominantă e cea vizualo - olfactivă a cadavrelor aflate în descompunere. Căldura verii apăsătoare transformă corpurile a celor care au fost oameni în materie anorganică. Spre deosebire de “Stârvul” lui Baudelaire aici hoiturile nu sunt viermănoase, succulente, pline la rândul lor de viață, ci descompunerea lor atinge cote cosmice. Este o descompunere totală a Universului însuși. O dată cu partea materială a oamenilor (trupurile) dispare și cea spirituală. Poetul devine dezgustat de iubită “Și azi, chiar sânul tău e mai lăsat.”.

Versul respectiv traduce depărtarea treptată și continuă de Eros. Erotica bacoviană se caracterizează prin faptul că nu cunoaște decât stări pur fizice, goale de sentiment, iubita fiind unul din obiectele decorului, motiv pentru o tristețe în plus, deloc sentimentală, nevroză consumată între pereții iregulați ai intimității poetului.

Atmosfera acestei poezii este sinistră. Cuvinte ca “morți”, “catafalc”, “cadavre”, “descompun” transformă fondul lexical al poeziei într-unul al morții. Chiar mișcarea este moartă, singurul verb care indică o imagine motrică este “a mișca”. Cei vii nu fug, nu aleargă, nu merg, ci se mișcă. Folosirea acestui verb are rolul de a staționa cât mai mult cadrele descrierii, pentru a încetini în acest fel pulsul vieții în general.

Metafora lutului exprimă exact materia din care a fost făcut omul. Căldura apăsătoare își face efectul și asupra lui, deci chiar materia primordială din care e făcut omul se topește accentuând ideea descompunerii universale. Pecetea morții se face simțită și în aer. Mirosul înecăcios al cadavrelor intră, parcă și prin nările cititorului.

Ca răspuns la acest lucru poetul îi spune iubitei să toarne pe covoare parfumuri tari și să se acopere cu roze.

Această încercare deznădăjduită de a ține piept morții este specific umană, dar inutilă. Se observă și încercarea de a se uita spre Eros, tot inutilă pentru că destinul lui, ca și al întregii lumi este de a se descompune, de a dispărea, lucru imposibil dacă ar exista iubire.

Punctele de suspensie de la sfârșitul poeziei indică un sfârșit incert, lasă un mesaj de meditație pentru cititor. Din punct de vedere al versificației rima în fiecare dintre cele trei catrene se face între versurile doi și patru, deci este o rimă semiîncrucișată. Măsura este de zece silabe.

“D-l Bacovia e înainte de toate, sincer. Poezia lui nu țintește niciodată un anumit efect literar; totdeauna aduce însă cu sine, fără să-și dea seamă, unul. Aceste flori cresc repede numai din lipsa de preocupare cu care d-l Bacovia se mulțumește să se analizeze și să-și noteze scurt, precis, cu nervii strânși, într-o înnăscută încordare impresiile.”

Bibliografie

“Plumb. Scânteii galbene” – G. Bacovia

“Aspecte și direcții literare” – N. Davidescu